

Asia: VN/25525/2023

Luonnos valtioneuvoston periaatepäätökseksi kansallisesta ohjelmasta demokratian ja osallistumisen edistämiseksi (demokratiaohjelma)

Lausunnonantajan lausunto

Saate lausunnolle ja/tai koko periaatepäätösluonnosta koskevat yleiset huomiot

Aluehallintovirastojen opetus- ja kulttuuritoimi -vastuualueet ja ruotsinkielisen sivistystoimen yksiköt ovat päättäneet antaa yhteisen lausunnon demokratiaohjelman luonnoksesta.

LUKU 3.1 Edistämme äänestysaktiivisuutta

Yleiset huomiot

Demokratiaohjelmassa on äänestysaktiivisuuden edistämisen osalta keskitytty nuorten tavoittamiseen. Asenteiden muokkaamisen kannalta olisi hyvä aloittaa työ jo varhaisessa lapsuudessa.

Äänestämässä on kyse sanan- ja mielipiteenvapaudesta, osallisuuden kokemuksesta, tiedon vapaasta saatavuudesta ja lukutaidosta, jotka ovat mm. kirjastotoiminnan keskeisiä tavoitteita. Kuten äänestys-oikeus ei ole tae sen käytölle, myöskään kirjaston olemassaolo ei ole tae sen käytölle. Polarisaatio näkyy kirjaston käytössäkin. Kirjastoja enemmän käyttävät ovat suhteellisen hyväosaisia. Kirjastotyön haaste on, miten tavoittaa ne, jotka kirjastoja eivät käytä.

Tavoitelinjaus 1: Etsimme keinoja lisätä erityisesti nuorten äänestysaktiivisuutta sekä tasoittaa väestöryhmien ja alueiden välillä havaittuja eroja äänestysaktiivisuudessa ja pysäyttää eriytymiskehitys.

Lasten- ja nuorten kirjastotyö painottuu lukemisen edistämiseen. Lasten- ja kirjastotyön menetelmiä voisi moninaistaa osallistavammiksi. Mukaan on mahdollista ottaa elementtejä tekstin tuottamisesta, yhteisöllisestä tekemisestä, osallistamisesta yhteisiin päätöksiin ja lasten oikeuksien oppimisesta. Reunaehdot ovat täydennyskoulutuksen järjestäminen ja sen rahoitus (aluehallintovirastot ja alueellista kehittämistehtävää hoitavat kirjastot) sekä kuntien työntekijöiden mahdollisuus osallistua koulutuksiin (kunnat). On tärkeää myös mahdollistaa kunnissa eri

hallintokuntien välinen yhteistyö, jossa eri toimijoiden osaaminen yhdistetään vaikuttavaksi toiminnaksi. Toimijoita ovat myös harrastusseurat ja yhdistykset, joissa on paljon potentiaalia demokratiakasvatukselle. Myös valtionavustukset ovat välttämätön keino kehittää uusia toimintamuotoja.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **ymmärrettävä ja saavutettava vaalitiedotus ja -viestintä,**
- **äänestyspaikkojen saavutettavuuden ja esteettömyyden varmistaminen,**
- **kuntien kannustaminen kuulemaan nuoria ja huomioimaan eri ikäryhmiä äänestyspaikkojen sijoittelussa,**
- **yhteistyö kansalaisjärjestöjen ja muiden keskeisten sidosryhmien kanssa erityisesti ensi kertaa äänestävien nuorten aikuisten ja muita heikommassa asemassa olevien äänioikeutettujen tavoittamiseksi.**

Äänestyskäyttäytyminen tuskin on täysin hetkellinen ratkaisu. Äänestäjäksi kasvetaan. Siihen vaikuttaa kodin esimerkki, kaverien esimerkki, kokemus omista mahdollisuuksista vaikuttaa, ymmärrys yhteiskunnan toiminnasta ja monet muut seikat. Äänestäjäksi kasvattaminen on pitkä prosessi, jossa tulisi käyttää monia menetelmiä eri yhteyksissä lasten ja nuorten kanssa. Näiden menetelmien luomiselle ja laajalle käyttöönotolle tulee olla resursseja, ja myös tutkimusta on hyvä käyttää apuna.

Tavoitelinjaus 2: Lisäämme lasten ja nuorten mahdollisuuksia saada tietoa vapaiden vaalien merkityksestä ja harjoitella äänestämistä.

Tavoitelinjauksen tekstissä toimijoina mainitaan valtioneuvosto, hyvinvointialueet ja kunnat, kirjastot, koulut, oppilaitokset ja kolmannen sektorin toimijat. Myös varhaiskasvatuksen voisi mainita, koska jo varhaiskasvatuksessa luodaan pohja osallisuudelle ja omiin asioihin vaikuttamiseen. Varhaiskasvatuksen toimintaan sopii hyvin äänestämisen harjoittelu eri asioista sovittaessa.

Demokratiakasvatusta voidaan soveltaa eri aloilla ja toteuttaa eri ikäisten kanssa. Myös tiedon tarjontaa on mahdollista monin keinoin lisätä. Julkisen vallan käyttöä ja päätösten tekoa voisi tehdä läpinäkyvämmiin. Mutta miten vapaat vaalit ja demokratia näyttäytyvät nuorille heidän käyttämissään medioissa? Näyttäytyykö se riitelevinä aikuisina ihmisinä, jotka solvaavat toisiaan? Houkutteleeko tämä äänestämään? Kirjaston mediakasvatus ei ole kaikkien saavutettavissa, mutta erityisesti aikuisten (roolimallien) mediakasvatukseen tulisi yhteiskunnassa olla enemmän keinoja ja resursseja. ”Mediakasvatustoiminta keskittyy kunnissa paljolti lapsiin ja nuoriin. Aikuisten ja ikääntyneiden medialukutaitojen tärkeys tunnustetaan kunnissa hyvin, mutta toimintaa ja suunnitelmallisuutta on käytännössä olemassa vasta vähän. Useimmiten aikuisten medialukutaidon edistäminen huomioidaan kirjaston toiminnassa. Myös kolmannen sektorin toimijoilla nähdään olevan tärkeä rooli erityisesti aikuisten tavoittamisessa.” (Kanerva & Oksanen-Säärelä: Medialukutaitojen edistäminen ja johtaminen kunnissa. Cupore & Kavi, 2023.)

Keskeisiä toimenpiteitä:

- yhteistyö ja vuorovaikutus valtioneuvoston, hyvinvointialueiden ja kuntien, kirjastojen, koulujen, oppilaitosten ja kolmannen sektorin toimijoiden kesken,
- lapsi- ja nuoriystävällisen, saavutettavan, ymmärrettävän ja puoluepoliittisesti neutraalin tiedon tuottaminen ja viestintä vaaleista, eri hallintotasojen tehtävistä, puolueiden arvoista ja äänestämisestä niissä kanavissa missä lapset ja nuoret viettävät aikaansa ja osana demokratiakasvatusta.

Yhteistyötahoksi ensimmäiseen toimenpiteeseen tulisi lisätä varhaiskasvatus.

Avien kirjastotoimi teetti v. 2021 koko väestöä koskevan kyselyn ”Kirjasto demokratian edistäjänä”. Tuolloin 18-34 -vuotiaista nuorista aikuisista suurin osa piti vähintään melko tärkeänä, että kirjasto tarjoaa ja auttaa löytämään paikallisen ja valtakunnallisen tason tietoa, mm. päätöksenteosta. Lähes puolet nuorista vastaajista piti kirjaston vahvuutena, että sieltä löytyy luotettavaa ja ajantasaista tietoa, kirjastosta saa henkilökohtaista neuvontaa tiedon etsintään ja kirjasto on matalan kynnyksen paikka kaikille. Nuoret aikuiset kertoivat etsivänsä yhteiskunnallista tietoa eniten netin uutissivustoilta, viranomaisten tiedotteista ja sosiaalisesta mediasta.

LUKU 3.2 Vahvistamme lasten ja nuorten osallisuutta

Yleiset huomiot

Demokratiaohjelman tekstissä kerrotaan, että YK:n lapsen oikeuksien komitea on suosittanut tehostamaan lasten parissa työskentelevien ammattilaisten koulutusta lapsen oikeudesta tulla kuulluksi. Tästä asiasta on tehty tavoitelinjaus 4. Aluehallintovirastoa huolestuttaa kuitenkin, miten tavoitteen toteuttaminen tullaan mahdollistamaan. Valtionhallinnon säästöpainneiden takia juuri tällaisen täydennyskoulutuksen resurssoinnista on säästetty.

Meillä on käytössä lapsivaikutusten arviointi, jota kunnat käyttävät vaihtelevasti päätösten valmisteluvaiheessa. Aluehallintovirastot ovat kouluttaneet kuntia ja hyvinvointialueita lapsivaikutusten arviointiin. Nyt kun täydennyskoulutustehtävä on poistunut opetukselta ja varhaiskasvatukselta, tulee jonkun muun tahon jatkossa huolehtia tästä tehtävästä.

Vaikka koulutusta lasten oikeuksista on tarjottu, koulutus ei aina heti muutu toiminnaksi. Tarvitaan myös kehittämisavustuksia, joilla uusia menetelmiä, toimintatapoja ja lapsipalveluita kehitetään, testataan, jalostetaan ja jalkautetaan. Demokratiaohjelma tarvitsisi suuremman painotuksen ja panostuksen, vähintään hallituskauden mittaiseksi ajaksi. Ongelma on kehittynyt vähitellen, sen ennustetaan syvenevän. Pelkillä julistuksilla tilanne ei korjaannu.

Tavoitelinjaus 3: Vahvistamme kuntien ja hyvinvointialueiden nuorisovaltuustojen asemaa sekä yhteistyötä ja vuorovaikutusta muiden lapsia ja nuoria edustavien toimielinten, kuten oppilas- ja opiskelijakuntien, ja haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja nuorten parissa työskentelevien toimijoiden kanssa.

Edustuksellisen osallisuuden tavat eivät ole riittävä tavoite vaan huomio tulee kiinnittää kohdistua erityisesti heikoimmassa asemassa olevien lasten ja nuorten vaikuttamismahdollisuuksiin ja heidän taitojen kasvattamiseen vaikuttamismahdollisuuksien osalta.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **kuntalain ja hyvinvointialuelain toimivuuden arviointi nuorisovaltuustoja koskevien säännösten osalta,**
- **tuki ja koulutus kuntien, hyvinvointialueiden sekä koulujen ja oppilaitosten henkilöstölle niin yleissivistävässä kuin ammatillisessa koulutuksessa.**

On päätettävä, minkä tahon vastuu on järjestää ammattilaisille suunnattua järjestelmällistä, puoluepoliittisesti ja tunnustuksellisesti sekä aatteellisesti riippumatonta koulutusta. Valtion säästötoimenpiteiden takia varhaiskasvatuksen ja opetushenkilöstön lyhytkestoista täydennyskoulutusta ei jatkossa järjestetä aluehallintovirastojen toimesta, myös Opetushallituksen täydennyskoulutusrahoituksen poistuminen heikentää tilannetta merkittävästi.

Myös VANUPOn toimenpanoon tulee varata riittävät resurssit. Koulutustoiminnan osalta voi tapahtua merkittävää heikentymistä nuorisopoliittista asioista osaamiskeskusten rahoituksen vähentyessä.

Kirjastoille on koulutettu demokratiatyön menetelmiä, ja aiheeseen on ollut kehittämisavustuksia haettavissa. Paljon uusia menetelmiä on kehitetty, mutta työ jatkuu. Joissakin kunnissa kuntapäätäjät eivät ole ymmärtäneet kirjaston roolia demokratian edistäjänä, vaan ovat kyseenalaistaneet tehdyn työn. Tämä osoittaa, että Suomella on yhteiskuntana ryhtiliikkeen paikka: tarvitsemme kertausta demokratiasta, mikä sitä kannattelee ja miten itse siihen vaikutamme.

Tavoitelinjaus 4: Vahvistamme lapsi- ja nuoriystävällistä osallistumista ja kuulemista heitä itseään koskevissa asioissa.

Kaikissa kirjastoissa on mahdollista osallistaa lapsiasiakkaita esimerkiksi kirjahankintojen valinnassa. Kirjastopoliittisin toimenpitein on mahdollista ohjata kirjastot lapsityöhön siten, että osallistavia menetelmiä käytetään aina kun mahdollista.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **lasten ja nuorten kuulemisen ja osallistumisen merkityksen painottaminen avoimen lainvalmisteluprosessin kehittämisessä,**
- **viranhaltijoiden tukeminen ja kuulemis- ja vuorovaikutusosaamisen lisääminen,**
- **jo olemassa olevien lasten ja nuorten osallistumisen ja kuulemisen rakenteiden tehokkaampi hyödyntäminen valmistelussa ja päätöksenteossa,**
- **hyvien käytänteiden kokoaminen ja levittäminen,**
- **osallistumis- ja kuulemistoimien vaikuttavuuden arvioinnin, mittaamisen ja seurannan kehittäminen sekä sidosryhmäviestintä osallistumisen tuloksista.**

Tulee valita puoluepoliittisesti ja aatteellisesti riippumattomat täydennyskoulutuksen järjestämisen vastuutaho(t) ja varmistaa niiden resurssit kouluttamiseen.

Uusien menetelmien kehittämiseen, käyttöönottoon ja levittämiseen tarvitaan valtionavustuksia. Porkkanoilla edistetään tehokkaimmin uusien menetelmien ja palvelujen syntymistä ja leviämistä. On hyvä, että valtionavustukset olisivat monialaisia ja yhtäaikaisia, jolloin eri toimijat voivat ideoida poikkihallinnollisia kehittämishankkeita ja kokeiluja. Tällä tavoin saadaan eniten vaikuttavuutta aikaan.

LUKU 3.3 Kehitämme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen hyviä käytäntöjä

Yleiset huomiot

Ohjelmassa on nostettu esiin tärkeitä huomioita ja ohjelman liittymäpintoja mm. kriisinsietokykyyn.

Tavoitelinjaus 5: Vahvistamme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen jatkumoa eri kouluasteiden välillä varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle ja tiivistämme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen kansallisen tason yhteistyötä, koordinointia ja seurantaa.

Varhaiskasvatuksen ja opetuksen näkökulmasta olisi hyvä miettiä mitä keskeisiä toimijoita tulisi olla mukana kehittämässä demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta. Demokratia- ja ihmisoikeustyöhön tulisi sitouttaa kaikki työntekijät, koulutustaustasta riippumatta. Tällöin myös kehittämis- ja koordinaatiotyössä olisi hyvä olla mukana myös heidän edustajiaan.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen kansallisen kehittämisen koordinoinnin ja seurannan kehittämistyö yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa keskeisten toimijoiden, kuten Opettajankoulutusfoorumin, yliopistojen ja korkeakoulujen, Opetushallituksen sekä vapaan sivistystyön toimijoiden kanssa,**

- **mitattavissa olevan seurantatiedon kehittäminen demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta koskevien, opetussuunnitelmien ja tutkinnon perusteissa määriteltyjen oppimistavoitteiden toteutumisesta varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja toisen asteen opetuksessa.**

On päätettävä, minkä tahon vastuu on järjestää ammattilaisille suunnattua järjestelmällistä, puoluepoliittisesti ja tunnustuksellisesti sekä aatteellisesti riippumatonta koulutusta. Valtion säästötoimenpiteiden takia varhaiskasvatuksen ja opetushenkilöstön lyhytkestoista täydennyskoulutusta ei jatkossa järjestetä aluehallintovirastojen toimesta, myös Opetushallituksen täydennyskoulutusrahoituksen poistuminen heikentää tilannetta merkittävästi.

Seurantatietojen keräämisen kehittäminen ja toimenpiteiden onnistumisen mittaaminen on erittäin kannatettavaa.

Tavoitelinjaus 6: Parannamme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen hyvien käytäntöjen sekä opetusmateriaalien ja -menetelmien laatua ja saatavuutta kansallisesti.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **jo olemassa olevien hyvien käytäntöjen, materiaalien ja menetelmien skaalaaminen ja levittäminen valtakunnallisesti varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle**
- **demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen käytännön toteuttamisvaihtoehtojen ja ratkaisumallien kehittäminen yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa keskeisten sidosryhmien, kuten kolmannen sektorin toimijoiden, vanhempien ja muiden lähiyhteisötoimijoiden kanssa.**

Tarvitaan myös kehittämisavustuksia, joilla uusia menetelmiä, toimintatapoja luodaan, kehitetään, testataan, jalostetaan ja jalkautetaan.

Tavoitelinjaus 7: Vahvistamme siviilipalveluskoulutukseen, kotoutumiskoulutukseen, monikieliseen yhteiskuntaorientaatioon sekä varusmiespalvelukseen osallistuvien tietämystä ja osaamista demokratiasta.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **siviilipalveluskoulutuksen, kotoutumiskoulutuksen ja monikielisen yhteiskuntaorientaation sekä varusmiespalveluksen opetussuunnitelmien ja -sisältöjen tarkastelu demokratia- ja osallisuusteemojen näkökulmista.**

-

LUKU 3.4 Vahvistamme hyvän keskustelun ja mielipiteen vaihtamisen kulttuuria yhteiskunnassa

Yleiset huomiot

Kuten demokraatiohjelmassa lukee, on rakentavan keskustelukulttuurin käymistä ja erilaisten mielipiteiden kunnioittamista tärkeä opetella jo pienestä lapsesta lähtien. Tämä on myös yksi varhaiskasvatuksen tavoitteista. Pienet lapset kuitenkin seuraavat ja jäljittelevät aikuisten esimerkkiä niin tässä kuin muissakin asioissa, joten on tärkeää kiinnittää huomiota esimerkiksi julkisen keskustelun rakentavuuteen ja erilaisten mielipiteiden kunnioitukseen. Tavoitelinjauksissa ei ole valittu tavoitteeksi yhteiskunnallisen keskustelukulttuurin myönteisyyteen vaikuttamista YK:n ja Euroopan neuvoston suositusten pohjalta.

Tavoitelinjalus 8: Parannamme monikanavaisia osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia erilaisten alueiden ja eri väestöryhmien, erityisesti lasten ja nuorten erilaiset osallistumisen edellytykset sekä haavoittuvassa asemassa olevat lapset ja nuoret huomioon ottaen.

Mahdollisuudet osallistua eivät auta, jos henkilö on lapsesta asti omaksunut olevansa ulkopuolinen. Keskeinen tekijä on osallisuus ja integraatio kaikilla elämän alueilla. Kokemus siitä, että olen arvokas ja mielipiteelläni on merkitystä. Jokainen tarvitsee hyväksytyksi tulemisen kokemuksia, ja hakee niitä vaikka jengeistä, jos yhteiskunta ei niitä tarjoile. On tärkeää pitää huoli hyvinvointivaltion ideologiasta: jokainen on tärkeä. Siksi tarvitsemme solidaarisuuskasvatusta kaikilla tasoilla. Poliitiikka ei voi olla syrjivää, jos halutaan, etteivät ihmiset syrjäydy.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- uudenlaisten, valtakunnallisten osallistumisen ja vaikuttamisen keinojen ja rakenteiden kehittäminen ja testaaminen,
- jo olemassa olevien osallistumisen rakenteiden vakiinnuttaminen,
- digitaalisten vaikuttamiskanavien lapsi- ja nuorisoystävällisyyden parantaminen ja niiden tunnettuuden lisääminen,
- hallinnon ja kansalaistoimijoiden ratkaisukeskeisen kumppanuuden vahvistaminen erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien väestöryhmien tavoittamiseksi sekä vuoropuhelun lisäämiseksi heitä koskevassa päätöksenteossa.

-

Tavoitelinjalus 9: Tuemme suoran kansalaisosallistumisen mallien kehittämistä ja dialogisten menetelmien käyttöönottoa päätöksentekoprosesseissa eri hallinnontasoilla.

Kunnissa tulisi vahvistaa kansalaisosallistumiseen liittyvää osaamista ja ymmärrystä. Kirjastot tukevat tätä omalla demokratiatyöllään ja osallisuutta lisäävillä työmenetelmillä. Kirjastojen osalta työtä on tuettu ja tuetaan politiikkaohjauksella sekä siihen liittyen avustuksilla. Kirjastoissa tulisi kannustaa kuntalaisia omaehtoiseen toimintaan tarjoamalla esimerkiksi tila-, tieto- ja osaamisresursseja.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- niin sanotun puntaroivan demokratian menetelmien, kuten kansalaisraatien tai -paneelien, sekä dialogisten menetelmien käyttöönotto valtioneuvoston strategisten linjausten valmistelussa ja osana olemassa olevia kuulemisen ja osallistumisen kanavia,
- kansallisten dialogien mallin jatkokehittäminen, dialogien toteuttaminen ja niiden tulosten parempi hyödyntäminen,
- paikallisesti ja alueellisesti kehitettyjen hyvien dialogikäytäntöjen ja -mallien levittäminen valtakunnallisesti,
- eduskunnan, hyvinvointialueiden ja kuntien kannustaminen puntaroivan keskustelun käyttämiseksi päätöksentekonsa tukena.

Kirjastojen demokratiahankkeissa on syntynyt paljon hyviä dialogikäytänteitä, jotka tulisi ottaa käyttöön laajemmin paikallisesti ja alueellisesti. Kirjastojen rooli dialogimallien kehittäjänä ja pilotoijana tulisi tunnustaa, ja niissä olevaa osaamista tulisi hyödyntää laajemmin. Lisäksi kunnissa ja hyvinvointialueilla tulisi sitoutua dialogikäytäntöjen pitkäjänteiseen kehittämiseen ja hyödyntämiseen monialaisena yhteistyönä.

LUKU 3.5 Kehitämme paikallishallintoa ja varmistamme lähidemokratian toteutumisen

Yleiset huomiot

-

Tavoitelinjaus 10: Seuraamme ja edistämme asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteutumista hyvinvointialueilla ja kunnissa.

Kunnille voidaan luoda osallistamisen malleja ja osallistamisen tason indikaattoreita TEAviisarin tapaan. Myös kouluterveyskyselyssä voidaan lapsilta ja nuorilta kysyä oman kunnan osallistamisen tasosta.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- hyvinvointialueuudistuksen vaikutusten arviointi asukkaiden ja palvelunkäyttäjien tosiasiallisiin osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksiin kunnissa ja hyvinvointialueilla sekä alueelliseen yhdenvertaisuuteen,
- alueellisen ja paikallisen demokratian kehittäminen ja osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistäminen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

-

Tavoitelinjaus 11: Tuemme demokratian ja osallistumisen näkökulmaa osana alue- ja paikallishallinnon johtamista ja päätöksentekoa.

Demokratia ja osallisuuden vahvistaminen tulisi nähdä monialaisena ja poikkihallinnollisena tehtävänä. Jo tunnistetut hyvät käytänteet tulisi ottaa käyttöön.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **hyvinvointialueiden ja kuntien välisen rajapinnan sekä ministeriöiden välisen työnjaon selkeyttäminen alueellisen ja paikallisen demokratian ja osallistumisen edistämiseen liittyen,**
- **asukkaiden osallistumisen tarkasteleminen johtamisen ja hallinnon kysymyksenä ja osana päätöksentekoa,**
- **tietopyynnön sekä kuntalais- ja hyvinvointialuealoitteen tunnettuuden, käytön ja kehittämisen selvittäminen,**
- **demokratiaosaamisen lisääminen julkisissa palveluissa.**

Kirjastotoimialalla on lisätty pitkäjänteisesti demokratiaosaamista aluehallintovirastojen ja alueellista kehittämistehtävää hoitavien kirjastojen järjestämien täydennyskoulutusten kautta sekä hankkeissa. Tehtyjen toimenpiteiden vaikuttavuutta olisi mahdollista lisätä kannustamalla monialaiseen yhteistyöhön nykyistä laajemmin sekä lisäämällä tietoisuutta jo tehdyistä toimista.

LUKU 3.6 Kehitämme kansallista demokratiapolitiikkaa

Yleiset huomiot

-

Tavoitelinjaus 12: Jatkamme kansallisen demokratiapolitiikan johdonmukaista kehittämistä perustuen demokratianäkemykseen, jossa perusoikeudet, sananvapaus, oikeusvaltioperiaate, hyvä hallinto, kansalaisten osallistuminen ja korruption kitkeminen nähdään tärkeinä, toisistaan riippuvaisina demokratian elementteinä.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **demokratiapolitiikan nykyistä tiiviimpi ja systemaattisempi koordinaatio suhteessa esimerkiksi hallinto-, tieto-, media- ja teknologiapolitiikkatoimiin,**
- **yhteistyö akateemisen tutkimuksen kanssa demokratiapolitiikan tietoperustan ja tietoperusteisen päätöksenteon vahvistamiseksi.**

-

Tavoitelinjaus 13: Vahvistamme kansallisen demokratiapolitiikan ja demokratian edistämistoimien vaikuttavuuden arviointia, seurantaa ja läpinäkyvyyttä.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- kansallisen demokratiaindikaattorityön kehittäminen,
- osallistuminen Suomen demokratian tilan arviointi- tai auditointityöhön yhteistyössä keskeisten sidosryhmien kanssa,
- hallituksen demokratiapoliittisista toimenpiteistä ja niiden vaikuttavuudesta viestiminen avoimesti, saavutettavasti ja läpinäkyvästi.

-

LUKU 3.7 Edistämme demokratiaa Euroopan unionissa ja kansainvälisesti

Yleiset huomiot

-

Tavoitelinjaus 14: Edistämme demokratiaa ja ihmisoikeuksien toteutumista Euroopan unionissa ja kansainvälisesti, ja vahvistamme näin myös turvallisuutta, vakautta ja kriisinkestävyyttä.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- demokratiatoimien jatkumon, hyvän hallinnon ja avoimuuden kehittämisen sekä vaaliturvallisuustyön syventämisen edistäminen EU:ssa,
- tietoisuuden lisääminen demokratian ja kansalaisyhteiskunnan tukemiseen suunnatuista EU-rahoituslähteistä kansallisesti,
- aktiivinen vaikuttaminen Euroopan neuvoston roolin kehittämiseen demokratiakysymyksissä,
- osallistuminen Team Europe Democracy -aloitteeseen,
- kehitysyhteistyömäärärahan kohdentaminen strategisesti demokratian, oikeusvaltion, ihmisoikeuksien ja kansalaisyhteiskuntien vapaan toimitilan tukemiseksi huomioiden erityisesti niin kutsuttujen tasapainottavien tai vastapainojen instituutioiden toimintaa.

-

Tavoitelinjaus 15: Tiivistämme Suomen kansainvälisen demokratiatyön koordinointia ja kansainvälisten demokratiasuosituksen toimeenpanon seurantaan kansallisella tasolla.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- valtioneuvoston kansainvälisten demokratia-asioiden koordinaatiojärjestelmän perustaminen,
- kansainvälisten valvontaelinten ja järjestöjen suositusten kansalliseen toimeenpanoon panostaminen.

-

1 Tilannekuva: Demokratian tila kansainvälisesti ja Suomessa

Yleiset huomiot

-

Esitetty tilannekuva on ajantasainen, perustuu tutkittuun tietoon ja antaa kattavan kuvan demokratian tilasta kansainvälisesti ja Suomessa

-

Tilannekuva toimii hyvänä taustoitukseksi periaatepäätöksessä esitettyihin linjauksiin

-

2 Demokratiapolitiikka Suomessa ja Euroopan unionissa

Yleiset huomiot

-

3 Suomen osallistuminen kansainväliseen demokratiayhteistyöhön

Yleiset huomiot

-

Liljeström Anu

Itä-Suomen aluehallintovirasto - Lausunto on aluehallintovirastojen opetus- ja kulttuuritoimi -vastuualueiden yhteinen